

Dejiny vyst'ahovalectva slovenského etnika sú bohaté a tvoria neoddeliteľnú súčasť nasej histórie. Úprimne sa skláňam nad prácou, kultúrnymi a spoločenskými úspechmi, duchovným snaženiami tisícov známych i neznámych vyst'ahovalcov, i zabudnutých hrdinov, ktorí v d'alekej cudzine dokázali svojou húževnatosťou nie len stať sa platnými členmi adoptívnej krajiny, ale svojou unikátnou životaschopnosťou a svojou vitalitou obohatili kultúrne a duchovne svojich nových členov spoločnosti čím robili dobre meno Slovensku ako aj svojmu národu z ktorého vyšli. V Kanade napríklad pri sčítaní ľudu pred 15 rokmi Slováci sa umiestnili z 89 krajín na 4. Mieste, čo do úspešnosti. Kritéria boli vzdelanie, pracovné postavenie, majetkové zaradenie, atď. Na budúci rok bude tomu 150 rokov ako v rokoch 1878 – 1889 začalo slovenské vyst'ahovalectvo do zámoria, do Spojených štátov a Kanady. Počty nie sú presné ani v Ellis Island, čo bola akási vstupná brána na Severoamerický kontinent. No prínos bol vo všetkých oblastiach náboženského, politického, kultúrneho a hospodárskeho života. Chcem veriť, že raz aj túto kapitolu dejín slovenského vyst'ahovalectva objektívne zhodnotí národ, ktorý môže byť právom hrdý na svojich synov a dcéry, ktorí do národnej pokladnice vložili vzácne bohatstvo, ktorým zveľadili národ svojou vierou, umom, jazykom ako aj húževnatou pracou.

Nie som historik, aj keď moje šediny prezrádzajú skúsenosti Matuzalema. Svoje drobné skúsenosti o slovenskej komunite vo svete som pozbieral počas 19 ročnej práce vo Svetovom kongrese Slovákov a potom ako misionár v post komunistických krajinách. Precestoval som všetky kontinenty, na ktorých naše etnikum sa usadilo a bol som očitým svedkom zmien po páde komunizmu nie len v Európe, Ázii, Afrike ale aj v Južnej Amerike.

Veľa vecí sa zmenilo v živote zahraničných Slovákov. Kým ešte v roku 1980 sme vo SKS mali 1,2 miliónov jednotlivých ako aj inštitucionálnych členov. A odhadovali sme ďalších 1.3 milióna ktorí stali mimo kongresu. Dnes tieto čísla už dávno neplatia. Každým rokom je nás menej a menej. Jazyk slovensky na ktorý sme boli taký hrdí vytráca sa z našich rodín, kostolov, z nášho každodenného života. „Živá vlna“, tých, ktorí prišli do emigrácie v roku 1968 už začína vymierať a s ňou vymiera aj naša slovenskosť. Nemám v pláne analyzovať historické súvislosti. Už som predznačil, že nie som historik, no stále mi znejú v ušiach slová môjho učiteľa dejepisu: „Minulosť nás učí poznať budúcnosť“. Dovoľte mi však, len niekoľkými vetami nazrieť do našej blízkej histórie. Každý vážny historik 18. a 19. storočia, ktorý sa zamýšľal nad emigráciou vyslovil viac menej nasledovnú vetu: „Naši otcovia si do emigrácie priniesli pracovný elán, dve zdravé ruky, veriace srdce, slovenského ducha, Bibliu, modlitebnú knižku, pátričky, Transcius, aby ich tieto hodnoty udržali pri živote ako národ, ktorý ma hlboké korene vo viere otcov.“ Predtým potrebovali jeden druhého, aby si pomáhali v ťažkých začiatkoch a tak si budovali kostoly, kluby, strediská, svojpomocné organizácie. Potom sa stretávali okolo týchto inštitúcií ku ktorým pribudli obchody, zdravotné zariadenia, vytvárali si malé getá vo veľkých mestách, aby prežili.

Historici na konci 20. storočia a na začiatku 21. storočia o tých ktorí odchádzajú do emigrácie píšú: „Novopríchádzajúci si do emigrácii prinášajú loptop, kopolu informácii o možnostiach ako sa presadiť a realizovať.“ Dnešný emigrant nepotrebuje nikoho, vystačí si sám, rýchle sa integruje a nemá záujem o nič čo by ho prípadne viazalo zo súkmeňovcami, lebo chce žiť v anonymite a v závetrí sveta. Dokonca aj pri sčítaní ľudu, každých 10 rokov odpovedá na otázky ako sa cíti: raz ako Čechoslovák, Slovák, občan Európskej únie či svetoobčan. A pre nás a našu komunitu sa v tej chvíli stratil.

Ako tohto Európana, či svetoobčana, ktorý žije v anonymite pozvať do slovenskej spoločnosti a do ktorej? Do tej, ktorá sa združuje okolo kostola, keď už dávno prestal veriť v Boha, do tej rýdzo slovenskej, za ktorú sa už dávno hanbí, že je poznačená fašistickou, či komunistickou ideológiou. Do tej kultúrnej, ktorá nevie čo robí, ved' sú tam sami diletanti a nevedia robiť kultúru. Do tej folklórnej, ktorá je síce na úrovni, ale doma sme tejto folklórnej kultúry mali viac ako dosť. Do ktorej...? A tak ho lákame do kostola, na koncert, do divadla, na poéziu, na zábavu a nedarí sa

nám. Bojujeme o každého potencionálneho krajanu, že ho možno osloví ten alebo onen spevák, koncert, divadlo, alebo zabíjačka, či divočina. A tak hľadáme chytáky: To tu ešte nebolo! Jedinečný koncert! Príďte a neobanujete! Toto ste ešte nejedli! Takéto niečo ste ešte nezažili! Poseďte s naším nezabudnuteľným spevákom, ktorého si pamätáte ešte s pred 45 rokov atď.

Zabudli sme na duchovne bohatstvo národa z ktorého sme vyšli. Prestali sme si vážiť hodnoty ducha. Prestali sme sa stretávať a vymenili sme osobne stretnutia a rozhovory za četovanie pri ktorom nám prešlo 4-5 hodín ako voda, ale na stretnutie s priateľmi na koncerte nám už čas nevychádza. Dokonca sme sa prestali rešpektovať, a byť hrdý na svoj pôvod. A keď sa predsa len náhodou stretneme už si nemáme čo povedať, lebo sme tak roztriešení, tak do seba zahľadení, že sme vysoko povznesení nad tými, ktorí ešte niečo sa snažia tvoriť pre svojeť.

Kde sa stala chyba? Kde sme zablúdili? Je ešte možné ponúknuť jeden druhému kus spolupatričnosti? Dobré a milé slovo? Kus dobrého umenia ktoré by pookrialo?

Áno je!

My ktorí sa snažíme tu a tam ponúknuť kus dobrého umenia alebo si len uctiť tých ktorí čosi vytvorili a nás Slovákov preslavili tu v ďalekej cudzine máme svojich potomkov, ktorým odovzdáme štafetu?

Áno. Prvoradou úlohou je pozrieť sa na seba. Ako sme disciplinovaní. Nezáleží čo robíme, akí sme dôležití, ale kto sme. Myslíme to čo robíme úprimné a nezištné alebo naše záujmy sú postranne, ziskuchtivé. Skutočné dnes už nejde o to, koľko nás bude sedieť na tej alebo onej akcii, ale aké poslanstvo nesieme, alebo len jednoducho, čo chceme povedať.

Druhou zásadou je koho získame pre našu prácu, kým sa obklopíme. Iste poznáte výraz: "Môžeš priviesť koňa k vode, ale nemôžeš ho prinútiť aby sa napil." Je niekoľko možností ako konička motivovať. Jedna sa ponuka, keď ma slané jedlo, vysmädol a napije sa s chuťou vody. Naši súkmeňovci, keď budú hladní a smädní po duchovnej potrave, či po dobrej spoločnosti prídu. Je veľmi potrebné vytvoriť hlad po umení, po domove po spoločensve a ponúknuť ozaj cenný zážitok v čiro slovenskom slove.

Konečne komu odovzdáme štafetu dedičstva, aby sme si uctili predkov a tým si uctili samých seba a tých, ktorí nás podniesli ako národ, pretože bez nich by sme dnes nič neznamenali.

Môj obdiv uznanie a úcta patri všetkým, ktorí nešetria silami a obetujú svoj čas pre povznesenie ducha a skvostného slovenského dedičstva.

Slováci žijúci v zahraničí sa dostali v povedomí národa na perifériu záujmov aj vinou toho, že sme si sami tento neželateľný stav spôsobili. Nepokoje vo vlastných radoch, pertraktovane v médiách nás dostali do nezávideniahodnej situácie. Kde sú tie časy, keď Svetový kongres Slovákov stal sa hovorcom slovenskosti v zahraničí a vybudoval si vážnosť ako kritik na Helsinskej nástupnej konferencie, v oblasti porušovania ľudských a občianskych práv doma v Československu. Dnes sme sa rozdelili a Slovensko akosi nemá záujem o nás a našom živote.

Prichádzame s návrhmi, predkladáme projekty a všetky tieto snahy zostávajú nepovšimnuté zo strany vlastných ako aj štátnych predstaviteľov, akosi nás nepovažujú za svojich partnerov. Už dávno sa stalo akosi našou skoro národnou chorobou, že sa na listy zasadne neodpovedá. Mohol by som predložiť množstvo príkladov no poviem o jednom. Bývala riaditeľka RTVS nielenže odignorovala našu prosbu stretnúť sa s ňou a prediskutovať projekt, ktorý sa dotýkal slovenského televízneho vysielania do zahraničia. Mali sme v pláne predložiť uznesenie zo záverov Stálej konferencie v Bratislave, ktoré malo urýchliť riešiť otázku zachovania jazykovej identity u najmenej generácie krajanov prostredníctvom televízneho vysielania zo Slovenska do slovenského zahraničia. Chceli sme predložiť koncept slovenskej komunity vo svete, aby mala

možnosť informovať verejnosť na Slovensku o kultúrnom, historickom, ekonomickom potenciáli, ktoré v slovenskom zahraničí existuje. My propagujeme Slovensko a Slovensko nás nepozná.

Konečne za základe viacerých tlakov z najvyšších kruhov v štáte nás prijala, no jasne nám povedala, že ona pre nás peniaze nemá. Na hľadanie možného riešenia nebolo času.

Nasa snaha nebolo marna lebo sa nám podarilo presadiť program, ktorý Rádio Slovakia vysiela na sviatok Cyrila a Metoda. Mal to byť prvý pokus, ako pravidelne raz do týždňa v 15 minútovej relácii informovať o nasej práci v zahraničí a predstaviť osobnosti slovenského pôvodu, ktoré povzniesli Slovenský národ v rodine národov, či už v oblasti vedy, filmu a televízie, literatúry či iných odvetviach. Tento prvý pokus mal viacero chýb, ale pokus to bol správny a veľmi zabodoval u posluchátskej obci.

Máme vhodných a schopných ľudí tak v USA ako aj v Kanade, Austrálii na Blízkom Východe ako aj v západnej Európe. Dokonca máme aj pracovníčku, ktorá by bola ochotná tento program produkčne pripraviť, máme bývalú hlásateľku z rozhlasu, ktorá je ochotná koordinovať túto prácu a ďalších schopných tvorivých ľudí, ochotných pomáhať.

Slovenský rozhlas vysiela do zahraničia za čo sme veľmi vďační, no chyba spätná väzba na Slovensko, ktoré je ochudobnené o činnosť Slovákov v zahraničí, ktorí sa stále cítia, že sú integrálnou časťou národa a národ o nich len veľmi málo vie.

Návrh:

Navrhujem, aby USZZ pod svojou hlavičkou alebo pod hlavičkou "Hlas slovenského zahraničia domovu". Pätnásť minútový program raz do týždňa. Výdavky by boli nasledovné:

Rozpčet:

Produkcija: Redaktor - moderátor, ktorý by mal vo svojej náplni prípravu relácie – scenár, aktuálny prehľad, moderovanie, nahrávanie, rozhovory, predely, výber hudby, atd. Dve až 4 hodiny týždenne 700 € mesačne, ročne 8.400 €.

Honoráre za odborné služby, zvukovému majstrovi 150 € mesačne, ročne 1.800 €. Administratívna prevádzka (administratívna sila, technické zabezpečenie liniek, telefóny, fax, kancelárska technika, pripojenie na internet, notebook atď. 200 € mesačne, ročne 2.400 €.

Honoráre pre spravodajstvo od 90 – 300 sekúnd 15 €.

Rozpočet na jedno vysielenie 90 €, ročne 4.320 €. Nepredpokladané výdavky 1.000 €.

Spolu 17.920 €

Za necelých 20 tisíc, máme možnosť pravdivo, aktuálne a pravidelne informovať Slovensko o našich aktuálnych snaženiach.

Ďalší projekt na ktorom by sme mali začať súčasne pracovať je televízne vysielenie do zahraničia. Zo svojej skúsenosti viem, že deti ruských, poľských, ukrajinských, talianskych, čínskych a ďalších emigrantov pozerajú denno-denne televíziu v ich rodnom jazyku, ktorá im prichádza priamo do ich domu. Dokonca za týmto účelom vznikla firma v Toronte IMP Plus, ktorá sprostredkováva takéto možnosti. Nežiadame 24 hodine vysielenie, ale mali by sme žiadať vysielenie 4-6 hodinové pre Austráliu, Európu a Južnú a Severnú Ameriku. Viem, že takéto možnosť by pomohla si udržať jazykovú sviežosť nových emigrantov a najviac vošli by sme do ich príbýtkov a oslovili ich jazykom im rodným.

Ďakujem za pozornosť!

Dušan Tóth, Kanada

Prichádzame s návrhmi, predkladáme projekty a všetky tieto snahy zostávajú nepovšimnuté zo strany vlastných ako aj štátnych predstaviteľov, akosi nás nepovažujú za svojich partnerov. Už dávno sa stalo akosi našou skoro národnou chorobou, že sa na listy zasadne neodpovedá. Mohol by som predložiť množstvo príkladov no poviem o jednom. Bývala riaditeľka RTVS nielenže odignorovala našu prosbu stretnúť sa s ňou a prediskutovať projekt, ktorý sa dotýkal slovenského televízneho vysielania do zahraničia. Mali sme v pláne predložiť uznesenie zo záverov Stálej konferencie v Bratislave, ktoré malo urýchliť riešiť otázku zachovania jazykovej identity u najmenej generácie krajanov prostredníctvom televízneho vysielania zo Slovenska do slovenského zahraničia. Chceli sme predložiť koncept slovenskej komunity vo svete, aby mala možnosť informovať verejnosť na Slovensku o kultúrnom, historickom, ekonomickom potenciáli, ktoré v slovenskom zahraničí existuje. My propagujeme Slovensko a Slovensko nás nepozná.

Konečne za základe viacerých tlakov z najvyšších kruhov v štáte nás prijala, no jasne nám povedala, že ona pre nás peniaze nemá. Na hľadanie možného riešenia nebolo času.